

Via
Sancti
martini

SZENT MÁRTON
Following the Footprints of
NYOMÁBAN
Saint Martin in Balaton-felvidék
A BALATON-FELVIDÉKEN

It was written by Károly Eötvös, the chronicler of Lake Balaton:
"Lake Balaton and the Bakony Mountains, these two magnificent natural wonders, embrace each other emanating light, sunshine, traditions and poetry on each other." The region also has captivating myths. Professionals searching its past are always surprised when they experience the continuity of its cultures back to two thousand years, with the cult of Saint Martin as an integrated part of it. One of the most popular saints of Europe was born in Savaria, which is called Szombathely today, in Pannonia. He joined the army and was baptised in Amiens, in the town where he gave half of his gown to a shivering beggar. He left the army and, according to traditions, after returning home to Savaria, he also converted his mother to Christianity. When he returned to Gaul, he founded the monastery of Ligugé and was elected to become the bishop of the Christian Community of Tours in 371. His humanity, goodness and excellent rhetorical skills made Bishop Martin really popular. He died at the age of eighty; his tomb in Tours became a place of pilgrimage and he was honoured as their patron saint by Frankish kings as well as by the Gauls. Saint Martin has become one of the most popular saints of the Christians. Hundreds of settlements have been named after him and he has been elected to become the patron saint of thousands of churches all over Europe and the world. This brochure reveals the treasures of the churches dedicated to Saint Martin in the highlands of the Balaton region to its readers.

VIA SANCTI MARTINI

Via
Sancti
Martini

Eötvös Károly a Balaton krónikása írja: „A Balaton és Bakony, ez a két fontos természeti tünemény egymást öleli át, egymásra árasztja fényét és sugarát, hagyományait, költészetét.” A táj mítosza rabulejtő. A múltját kutató szakemberek újra és újra meglepve tapasztalják a kultúrák két évezredre visszanyúló folyamatosságát, amelynek szerves része Szent Márton kultusza. Európa egyik legnépszerűbb szentje 316-ban született a pannóniai Savariában, a mai Szombathelyen. Tizenöt évesen katonának állt és Amiens-ben, abban a városban, ahol egy didergő koldusnak adta a fele köpenyét, felvette a keresztséget. Elhagyta a hadsereget, és a hagyomány szerint Savariába hazatérve, édesanyját is megkeresztelte. Galliába visszatérve megalapította a Ligugé-i monostort és 371-ben a tours-i keresztény közösség püspökévé választotta. Emberszeretete, jósága és kiváló szónoki képességei igen népszerűvé tették Márton püspököt. Nyolcvan évesen halt meg, tours-i sírja zarándokhellyé vált, a frank királyok és Gallia védőszentként tisztelték. Szent Márton a kereszténység egyik legnépszerűbb szentje, Európában és az egész világon települések százai viselik a nevét és több ezer templomnak ő patrónusa. Ez a füzet a Balaton-felvidék Szent Márton egyházainak értékeit tárja az érdeklődők elé.

In the medieval period the village, whose inhabitants lived by fishing, harvesting reeds, breeding animals and growing grapes, was owned by the Tihany Abbey, the Chapter of Veszprém and the bishops of Veszprém. Its church, which is oriented to east with a single nave and a barrel-vaulted sanctuary, was built during the Middle Ages and dedicated to Saint Martin. It was rebuilt in Classicist style around 1840. Its altarpiece shows a rare portrayal of Saint Martin as the high priest, praying in front of a picture of the Virgin Mary. He is on his knees, with his stick, his mitre and an open book next to him. A goose can be seen on his right, which is the attribute of Saint Martin. It is assumed by the professional opinion of art historians that the altarpiece is a copy of a Baroque painting, which might have been donated by Martin Biró Padányi, the Bishop of Veszprém to the church that he received back from Reformed Church in 1754. The picture was also copied for the Catholic chapel built for the open-air museum at Szentendre in 1974. The bells of the church of Balatonudvari are from the 19th century. The large one was cast by János Schick, a bell founder from Veszprém in 1844, while the small one was made by Ferenc Walser in Budapest in 1891. The heart-shaped headstones in the old, protected cemetery are carved from white limestone and date from the first half of the 19th century.

BALATONUDVARI

Via
Sancti
martini

A halászatból, nádvágásból, állattartásból és szőlőművelésből élő falu tulajdonosai a középkorban a tihanyi apátság, a veszprémi káptalan és a veszprémi püspökök voltak. Szent Márton tiszteletére szentelt, keletelt, egyhajós, dongaboltozatos szentélyű temploma már a középkorban megépült. 1840 körül klasszicista stílusban átépítették. Oltárképe ritka Szent Márton ábrázolás. Egy antik épület falára függesztett Szűz Mária kép előtt imádkozó főpap térdel, mellette püspöki botja, mitrája és egy nyitott könyv. Jobbra tőle Márton attribútuma, a lúd látható. A művészettörténési szakvélemény feltételezi, hogy a jelenlegi oltárkép egy barokk festményről készült másolat, amelyet Padányi Biró Márton veszprémi püspök ajándékozhatott a reformátusoktól 1754-ben visszaszerzett templom számára. A képről a Szentendrei Falumúzeumban 1974-ben felépített katolikus kápolna számára is másolatot készítettek. A balatonudvari templom harangjai XIX. századiak. A nagyharangot Schick János veszprémi mester 1844-ben, a kicsit Walser Ferenc budapesti harangöntő 1891-ben készítette. A község védetté nyilvánított régi temetőjében látható szív alakú, fehér mészkőből faragott sírkövek a XIX. század első felében készültek.

BARNAG

Via
Sancti
martini

The settlement came into being by uniting Magyar- and Németbarnag in 1947. Magyar- or Nagybarnag was first mentioned in 1284. In 1472 it was owned by Pál Kinizsi, a general of King Matthias. During the Turkish rule, it had been deserted, to be re-settled after 1735, with the new settlers being of the reformed church. Német- or Kisbarnag village was owned by the Zichy family. The settling of the village was established in 1726 by Germans of the Roman Catholic religion and the local parish was organized in 1733. The Church consecrated to Saint Martin was also built at this time. The local school opened in 1739. The altar-piece is portraying the Immaculate Conception. The side-chapel on the right displays the patron saint of the Church, Saint Martin, with the sharing of the cloak at Amiens. The painting was made by Keszthely artist Gyula Károly, in 1967. In the vicinity of the village, near the former cemetery of Németbarnag, a baroque Calvary chapel and stations of the cross, built by local families in 1798, can be seen.

A település Magyar- és Németbarnag egyesítésével 1947-ben keletkezett. Magyar- vagy Nagybarnag első említése 1284-ből ismert. 1472-ben Kinizsi Pálnak, Mátyás király hadvezérének birtokában volt. A török időkben elnéptelenedett, újratelepítésére 1735 után került sor, lakói a református vallást követték. Német-, vagy Kisbarnag falut birtokosa, a Zichy-család 1726-ban katolikus németekkel telepítette be. Plébániáját 1733-ban szervezték meg. Ekkor épült Szent Márton tiszteletére szentelt temploma. Iskolája 1739-től működött. A templom főoltárképe a Szeplőtelen fogantatást ábrázolja. A jobb oldali mellékkápolnában látható a templom védőszentjének, Szent Mártonnak képe, amely az amiens-i köpenymegosztást ábrázolja. A festményt Károly Gyula keszthelyi festőművész 1967-ben készítette. A község határában, az egykori németbarnagi temető mellett, szép fekvésű, barokk kápolnával és helybeli családok által 1798-ban állított stációkkal épült kálvária látható.

DISZEL

Via
Sancti
martini

The name of Diszel is mentioned in old documents as early as 1247. The village was inhabited by royal courtiers in the age of the Árpád-dynasty. The church is mentioned in the Papal records of 1333, taken for the payment of the tithe, when the name of the local priest was Domonkos. Further details regarding the building of the church were uncovered during archaeological findings in 1989. The first church of the settlement was built in the 13th century in the Roman Style, the patron saint being then Saint Martin, Bishop of Tours. The gravestone displayed in the side of the shrine originates from the Roman villa that had been on the same site in the 4th century. Along the southern wall the windows and windowsill-segments that survives from the mediaeval parish church are displayed. The church was seriously damaged during the Turkish wars. It was renovated during the re-building of the village itself, in 1755. The present shape and proportions of the church date back to the 1774 Baroque style renovation. The interior had been painted in 1910. The church organ was made in 1892. The main altarpiece portrays Saint Martin handing over half of his cloak to a pauper. The village was joined to the town of Tapolca on 1st April, 1977.

Diszel nevét 1247 óta olvashatjuk okleveles forrásokban. A falut az Árpád-korban királyi udvarnokok lakták. Templomát 1333-ban a pápai tizedösszeírás jegyzékei említik, papjának Domonkos volt a neve. A diszeli templom építéstörténetét az 1989. évi leletmentés és műemléki feltárás tisztázta. A község első temploma a XIII. században, román stílusban épült, védőszentje már ekkor Szent Márton tours-i püspök volt. A szentély oldalában látható sírkő a IV. században itt álló római villa épületéből származik. A déli falon bemutatásra kerültek a középkori plébániatemplomból megmaradt ablakok és párkányrészletek. A templom a török háborúk idején romossá vált. Átépítésére, a falu újraterelése után, 1755-ben került sor. A templom tömegarányait és mai formáját az 1774-es barokk stílusú átalakítás során nyerte el. Belső kifestésére 1910-ben került sor. Orgonáját 1892-ben építették. Főoltárképén Szent Márton a köpenyét megosztja a koldussal. A községet 1977. április elsejével Tapolca várossal egyesítették.

KÁPTALANTÓTI

Via
Sancti
martini

Káptalantóti was the estate of the Chapter of Győr. The church of Tóti, dedicated to Saint Martin, was already mentioned in medieval diplomas in 1272. Tóti was burnt by the Turks several times, but it was rebuilt in the 18th century.

The already badly ruined medieval church in the centre of the village was rebuilt in Baroque style between 1765 and 1773. Its tower fell due to lightning in 1803. Its altarpiece was painted by Johann Nepomuk Kugler in 1828. It shows Martin, in the uniform of a Roman soldier, standing and handing over the half of his red cloak to a beggar who is sitting on the ground.

The picture was the donation of the Canon of the Chapter of Győr. The church was thoroughly renovated in 1940. Its organ is from 1911, while the bells were made by Frigyes Seltenhofer, a bell founder from Sopron, in 1922.

The interior of the church was painted in 1970.

Káptalantóti a középkorban a győri káptalan birtoka volt. Szent Márton tiszteletére szentelt tóti templomot már 1272-ben említik az oklevelek. Tótit a török többször felégette, de a község a XVIII. században újratelepült. A falu közepén álló, romossá vált középkori templomot 1765–73 között barokk stílusban építették újjá. A tornya 1803-ban villámcsapás miatt ledőlt. Oltárképét Johann Nepomuk Kugler festette 1828-ban. Márton római katonai öltözetben állva, elvágott vörös köpenyét a földön ülő koldusnak nyújtja. A kép a győri káptalan egyik kanonokjának adományaként került a templomba. 1940-ben az épület teljes felújítását elvégezték. Orgonája 1911-ből való, harangjait Seltenhofer Frigyes, soproni harangöntő készítette 1922-ben. A belső tér kifestésére 1970-ben került sor.

The first church at Keszthely was dedicated to Saint Martin, which stood for seven centuries in the area which later was taken up by the park of the mansion there. It is first mentioned in a charter by the Chapter of Veszprém, dating from 1247, when together with the Church of Saint Lawrence, also situated in Keszthely, and several other churches in the County of Zala were exempt paying tithes because the impoverishment due to the Tartar invasions. The Church of Saint Martin managed to escape without any major disaster the Turkish occupation and served as the parish church until 1788, when Count György Festetics during construction of his mansion, citing the small size and dilapidated condition, achieved that the Franciscan church, standing in the main square of the town would serve as the parish church. The building of the old church was demolished in 1816, while the ruined tower was taken down in 1880 when traces of a Roman tower-fort were found under the foundations. The Keszthely Heritage Society initiated a project, whereby during the reconstruction of the historical mansion-park the place of the medieval church had been marked by planting a tree and listed it as a local treasure, which will be complete with placing a memorial stone there in the Autumn of 2016 during the Saint Martin celebrations.

KESZTHELY

Via
Santi
martini

Keszthely első plébániatemploma Szent Márton tiszteletére volt szentelve. Az ősi templom közel hét évszázadon át a későbbi kastélypark területén állt. Első említése a veszprémi káptalan 1247-ben kelt okleveléből ismert, amikor a szintén Keszthely területén álló Szent Lőrinc templommal és több más Zala megyei egyházzal együtt, a tatárjárás okozta szegénység miatt felmentést kapott az adó fizetése alól. A Szent Márton egyház a török hódoltság idejét nagyobb pusztulás nélkül átvészelte és 1788-ig a város plébániatemploma volt. Festetics György gróf 1799-ben, kastélyának építésekor a templom kis méretére és rossz állapotára hivatkozva elérte, hogy a volt ferencesek főtéri temploma legyen a város plébániatemploma. Az öreg templomépületet 1816-ban, a torony maradványait 1880-ban bontották el, alapjainál római kori őrtorony építési nyomaira bukkantak. A Keszthelyi Városvédő Egyesület kezdeményezésére, a történelmi kastélypark rekonstrukciója során, a város a középkori templom helyét fával jelölte meg és felvette a települési értéktárba. Az emlékhely egy emlékkő elhelyezésével válik teljessé, amelynek avatására 2016 őszén, a Szent Márton Ünnepek keretében kerül sor.

NYÍRESPUSZTA

Via
Sancti
martini

Nyíres-pusztá administratively belongs to Csabrendek, which is located five kilometres from it. The mining of bauxite, which was discovered in the neighbourhood, was started in 1936. The first quarries were established next to the nearby Nagytárány-pusztá. Miners were settled in Nyíres-pusztá subsequently. The first families arrived there from the areas of Bazsi and Sümeg. The prayer room of the „pusztá”, which was dedicated to Saint Martin, was located in the house of the Könnnyid family until 2014 when the school which closed in 1976, became a chapel by state aid. A bell tower was built above the entrance and a painting of Saint Martin was placed on the altar. The previous altarpiece, painted by József Piros Bakonyi in 1948, with Saint Martin sharing his gown with a beggar kneeling on the ground, was placed on the side wall of the chapel.

Nyíres-pusztá közigazgatásilag a tőle öt kilométerre fekvő Csabrendekhez tartozik. A környéken felfedezett bauxit kibányászása 1936 után kezdődött meg. Az első lelőhelyek a közeli Nagytárány-pusztá mellett létesültek. Nyíres-pusztá bányászokkal történő betelepítésére is ezt követően került sor. Az első családok Bazsiból és Sümeg környékéről érkeztek ide. A település Szent Márton tiszteletére szentelt imaterme 2014-ig a Könnnyid család házában volt. Akkor az 1976-ban bezárt iskolaépületet alakították át állami támogatással kápolnává. A bejárat fölé harangtornyot építettek, az oltárra Szent Márton püspököt ábrázoló festményt helyeztek. A Bakonyi Piros József által 1948-ban készített korábbi oltárkép, amely a köpenyét a földön térdelő koldussal megosztó Mártont ábrázolja, a kápolna oldalfalára került.

The village was first mentioned in a charter dating back to 1413, as the land belonging to the prebendary of Óbuda, bearing the name of Budavary. From 1753 the place had been called Óbudavár. In 1771 the landowner of the settlement was the Chapter of Esztergom, the inhabitants were mostly German and Hungarian farmers, all of the Roman Catholic religion. The construction of the church devoted to the memory of Saint Martin was finished in 1836. The Chapter divided the land surrounding the village into 7-acre plots and sold them in the 1890s to the peasants of Óbudavár, Szentjakabfa and Balatoncsicsó. Since they did not possess any vineyards, the settlement did not suffer from the effects the Plasmopara viticola or downy mildew of 1880. The 100th anniversary of the building of the Óbudavár church was celebrated in 1936. The renovation of the Church was completed with a 500 pengő (the Hungarian currency at the time) support from the government. On the altar there is a statue of Bishop Saint Martin. The inscription painted on the altar says: NEITHER WAS BISHOP SAINT MARTIN AFRAID OF DYING, NOR WAS HE RELUCTANT TO LIVE; IN THIS WORLD HE WAS POOR AND MODEST, BUT ENTERED THE GATES OF HEAVEN A RICH MAN. József Hertling and his wife, Mária Tóth erected a jubilee cross in the churchyard. The church is a remarkable example of the folk architecture prevalent in the Northern Balaton region, for which reason a replica was built in the open-air museum at Szentendre, as part of their Bakony-Balaton Regional Folklore collection.

ÓBUDAVÁR

Via
Sancti
martini

A községet először egy 1413-as oklevélben, mint az óbudai káptalan birtokát említik Budavary néven. 1753-tól hívják Óbudavárnak. 1771-ben a falu földesura az esztergomi káptalan volt, lakosai a magyar és német gazdák, mind katolikusok voltak. A Szent Márton tiszteletére szentelt templom építése 1836-ban fejeződött be. A káptalan a falu teljes határát 7 holdas parcellákra osztotta és az 1890-es években az óbudavári, szentjakabfai és balatoncsicsói gazdáknak eladta. Mivel szőlőterületei nem voltak, az 1880-as évek filoxéra vésze nem érintette a községet. 1936-ban ünnepelték meg az óbudavári templom építésének 100 éves évfordulóját. A templomtatarozást ekkor 500 pengős államsegélyből elvégezték. Oltárán Szent Márton püspök szobra áll. A szentély festett felirata: SZENT MÁRTON PÜSPÖK MEGHALNI SEM FÉLT, ÉLNI SEM VONAKODOTT; E VILÁGBAN SZEGÉNY VOLT ÉS SZERÉNY, DE GAZDAGON VONULT BE A MENNYEKBE. Hertling József és felesége, Tóth Mária a templomkertben jubileumi emlékkeresztet állíttatott fel. A templom a Balaton-felvidéki népi építészeti szép példája, ezért pontos mását a Szentendrei Néprajzi Múzeum Bakony-Balaton tájegységének elemeként felépítették.

SÜMEG

Via
Sancti
martini

The construction works of the Castle of Sümeg were started by King Béla IV in the 13th century after the invasion of the Tatars. The fortification was completed by the bishops of Veszprém.

This was the only castle in the area that remained in Hungarian ownership during the period of Turkish rule. In 1552, after the Turkish occupation of Veszprém, the diocese was moved to the town of Sümeg and remained there - with short intervals - until 1762. Martin Bíró Padányi, who was appointed as the Bishop of Veszprém in 1745, also transferred his seat to Sümeg bringing a golden age to the town. It was this time when the Baroque centre of the city was developed and the new parish church, decorated by the frescoes of Maulbertsch, was built. The rebuilding of the palace started and the residence containing a grand chapel with four towers and a patio, was completed by 1753. The construction was led by Paul Mojzes, the bricklayer of the diocese, while the murals of the chapel were painted by Gergely Vogel. Saint Martin is portrayed as an old bishop with his arms wide apart, kneeling on clouds in the central axis of the fresco on the ceiling of the chapel, which presently operates as an exhibition hall. His pontifical insignias and the wreath of his saintly glory are held by floating angels. Paintings with the events and miracles from the life of Saint Martin are depicted on the walls of the chapel.

Sümeg várát a tatárjárás után IV. Béla király kezdte el építtetni. Az erődítést a veszprémi püspökök fejezték be. A török idején a környék várai közül egyedül ez maradt magyar kézen. 1552-ben, Veszprém elfoglalása után, a püspökség Sümegre költözött, és rövid megszakításokkal 1762-ig a városban maradt. Az 1745-ben veszprémi püspöknek kinevezett Padányi Biró Márton is Sümegen rendezte be székhelyét. Regnálása a város fénykorát jelentette. Ekkor alakult ki a barokk városkép, ekkor épült az új plébániatemplom is, melyet Maulbertsch díszített művészi freskókkal. Megkezdődött a palota átépítése, és 1753-ra egy nagyszabású, négy tornyos, zárt udvaros, kápolnát is magába foglaló rezidencia valósult meg. Az építést Paul Mojzes püspöki kőműves irányította, az ebédülő és a kápolna falképeit Vogel Gergely festette. A ma kiállítóterként működő kápolna mennyezetfreskójának központi tengelyében Szent Márton felhőkön térdelő, kezeit széttáró, szakállas idős püspökként van ábrázolva. Főpapi jelvényeit, és a dicsőség koszorúját lebegő angyalok tartják. A kápolna falain Szent Márton életének eseményeit és csodáit ábrázoló festmények láthatók.

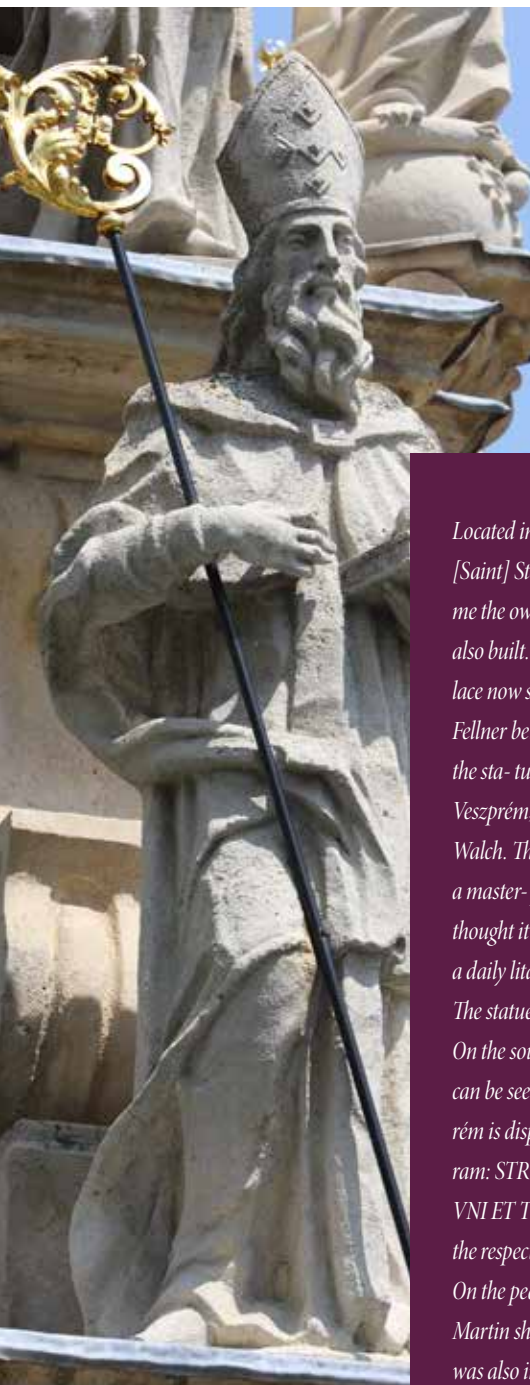
After the invasion of the Tatars in the 13th century, the Benedictine Abbey of Szentmárton received a building permit from King Béla IV for "a place on an island in Lake Balaton that is suitable to become a fortress". The castle called "Zegligeth" was handed over to the king by Abbey Favus in exchange of his estates in Zala, Somogy and Nyitra in 1262. The castle, however, was returned into the ownership of the Abbey of Pannonhalma as an escrow in 1445. In 1526, the Castle of Szigliget, despite the objection of the abbey, was donated to the Lengyel Family by King Louis II, who later sold it to Bálint Török in 1531. The memorial stone of Boldizsár Lengyel, a knight with a golden spur, made in 1690, could be seen over the gate of the castle until the turn of the 19th-20th century. The ground plan of the existing castle has preserved its 16th century shape with a few modifications. The castle keep was standing at the highest point in the south-eastern corner of the upper-castle, adjoined by an arched chapel from the west and the palace from the north. A complete archaeological excavation of the castle started in 1991 and the excavation of the castle chapel, dedicated to Saint Martin by tradition, happened during these works. It was consecrated by Asztrik Várszegi, archabbot of the Saint Benedictine Abbey of Pannonhalma on 22nd May 2010.

SZIGLIGET

Via
Sancti
martini

A tatárjárás után IV. Béla király a „Balaton egy szigetének erősítésre alkalmas helyén” a Szentmártoni Bencés Apátságnak várépítési engedélyt adott. Favus apát a „Zegligeth” helyen felépített várat 1262-ben, zalai, somogyi és nyitrai birtokokért cserébe, a királynak adta át. A vár 1445-ben zálog címén került ismételtén a Pannonhalmi Apátság birtokába. 1526-ban II. Lajos király Szigliget várát, az apát tiltakozása ellenére a Lengyel-családnak adományozta, akiktől 1531-ben Török Bálint vásárolta meg. A várkapu felett a XIX–XX. század fordulóján még látható volt Lengyel Boldizsár aransarkantyús vitéz 1690-ben készült emlékköve. A meglévő vár alaprajza kevés módosítással ma is őrzi a XVI. századi alakját. A felső-vár déli és keleti sarkában, a legmagasabb ponton az öregtorony állt, ehhez nyugatról boltozatos várkapolna, északról pedig a palota csatlakozott. A vár teljes feltárása 1991-ben kezdődött. A helyreállítása során került sor a hagyomány szerint Szent Márton tiszteletére épült várkapolna régészeti feltárására, amelyet 2010. május 22-én, Várszegi Asztrik a Szent Benedek Rend pannonhalmi főapátja szentelt fel.

Located in the castle, Saint Michael Cathedral was built on the orders of King [Saint] Stephen's wife, Gisella, after which event the Queen of Hungary became the owner patroness of the cathedral. In the castle a Queen's Palace was also built. In the centre of the castle area, on the site of the former Queen's Palace now stands a baroque episcopal palace. It was built by Jakab Fellner between 1765-1776. In the centre of the castle's main square stands the statue of the Holy Trinity, ordered by Márton Padányi Bíró, Bishop of Veszprém, made by sculptor Ferenc Schmidt and master stonemason Tamás Walch. The artistic composition, the statues and reliefs elevate this monument a masterpiece of Hungarian baroque. The bishop during the plague epidemic thought it of utmost importance the devotion to the Holy Trinity, thus they had a daily litany at the statue to deepen this spiritual belief.

The statue is constructed in a triangular shape as a symbol of the trinity. On the southern side the Virgin Mary, above her head angels holding a crown can be seen. At her feet the stone-carved coat of arms of the Bishop of Veszprém is displayed, with the date of 1750 is revealed by the following chronogram: STRVEBATVR PRO GLORIA CVLTVQVE DIVINO AEVITERNO VNI ET TRINO A BIRO ANTISTITE MARTINO [Erected for the glory and the respect, for the Holy and Eternal One and Three, by Bishop Márton Bíró]. On the pedestal of the statue the patron saint of the bishop, the figure of Saint Martin sharing his cloak can be seen in relief. The statue of the Bishop Márton was also included in the line of Hungarian Saints on the pedestal.

VESZPRÉM

Via
Sancti
martini

A várban található Szent Mihály székesegyház az államalapító Szent István felesége, Gizella királyné emeltette, ezt követően a mindenkori magyar királyné lett a székesegyház kegyúrnője, a várban királynéi palota is épült. A váregyüttes központjában az egykori királynéi lak helyén áll a barokk püspöki palota. Fellner Jakab építette 1765 és 1776 között. A vár főterének közepén áll a Padányi Bíró Márton veszprémi püspök megrendelésére készült Szentháromság-szobor. Schmidt Ferenc szobrász és Walch Tamás kőfaragó mester alkotása. A művészien megtervezett szobrok és reliefek a magyar barokk jelentős alkotásává teszik a művet. A püspök a pestisjárványok idején fontosnak tartotta a szentháromság tiszteletének elmélyítését; ezért mindennap litániát mondtak a szobor előtt. A szobor háromszög alakja a háromságot szimbolizálja. Déli oldalán a Szűzanya alakja fölött két, koronát tartó angyal foglal helyet. Lábai alatt a püspök kőből faragott címere van, az 1750-es évszámot adó kronogrammal: STRVEBATVR PRO GLORIA CVLTVQVE DIVINO AEVITERNO VNI ET TRINO A BIRO ANTISTITE MARTINO. „Állította a dicsőségért és tiszteletért, a szent és örök egy és hármasság számára Bíró Márton püspök”. A szobor talpazatán a püspök védőszentjének, Szent Mártonnak köpenyt megosztó lovas reliefjét láthatjuk. Márton püspök szobra a talpazaton álló magyar szentek közé is felkerült.

VÖRÖSBERÉNY

Via
Sancti
martini

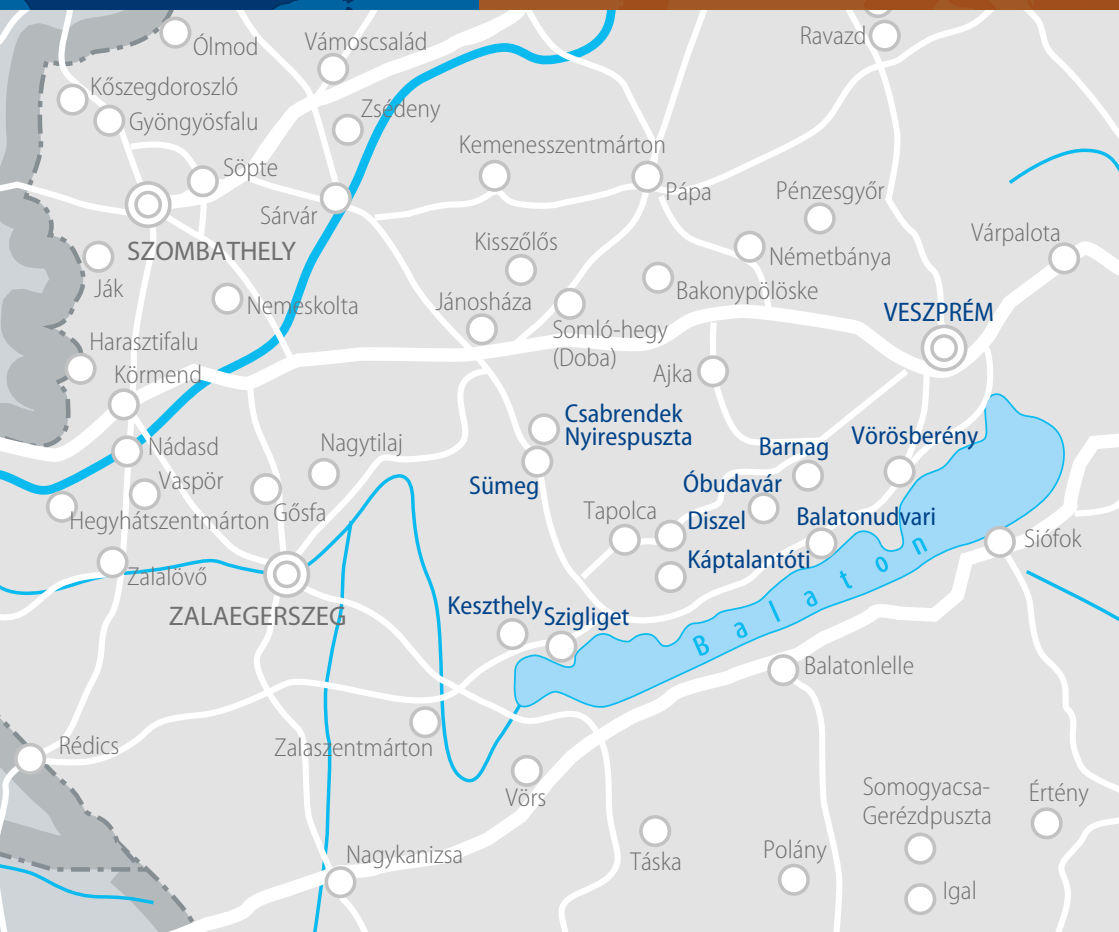
The settlement now part of Balatonalmádi had been inhabited as early as the Roman times, and from the Middle Ages it has been known as „tithe vineyard“. At the end of the 19th century, when the downy mildew epidemic had ruined all the vineyards of the region, the owners started building villas in the hills. The settlement of Balatonalmádi was included in the Balaton ship traffic in 1889, and connected to the railway in 1909. In the Middle Ages the place was named Szárberény. The history of the construction of the local church, consecrated to Saint Martin, was clarified in 1969 during an archaeological excavation. Although the name of the church is mentioned first only in a 1297 charter, it can be stated – based on stylistic aspects – that it had been built prior to the Tartar invasions and it was further enlarged at the end of the 13th century, while a gothic tower was added in the 15th century. Mediaeval relics, found on the site during a renovation, can be seen in a display. The church was under Turkish control in 1567 and after 1618 it was used by the Reformed Calvinist congregation. During the Counter Reformation movement, in 1625, King Ferdinand II handed it over to the Jesuits. At the beginning of the 18th century, after the War of Independence, led by Ferenc Rákóczi, it went over into the possession of the Reformed Church again. The renovation of the church in baroque style and the new ceiling was completed in 1789. The wall, surrounding the church, was also constructed at this time.

A Balatonalmádihoz tartozó település már a rómaiak idejében is lakott hely volt. A középkortól dézsmás szőlőhegyként ismerték. Amikor a XIX. század végén, a filoxérajárvány kipusztította a szőlőültetvényeket, a tulajdonosok villákat, nyaralókat kezdtek építeni. A települést 1889-ben bekapcsolták a balatoni hajóforgalomba, majd 1909-ben a vasúti közlekedés is megindult. A középkorban Szárberénynek nevezett település Szent Márton tiszteletére szentelt templomának építéstörténetét az 1969-ben történt régészeti feltárás tisztázta. Bár a templom neve oklevélben csak 1297-ben szerepel először, stílusjegyek alapján megállapítható, hogy már a tatárjárás előtt megépítették, a XIII. század végén bővítették, majd a XV. században gótikus tornyot építettek hozzá. Az előkerült középkori részletek bemutatása a műemléki helyreállítás során történt meg. A templom 1567-ben török kézre került. 1618 után reformátusok használták. Az ellenreformációs küzdelmek során, 1625- ben, II. Ferdinánd király a győri jezsuita rendház tulajdonába adta. A Rákóczi-szabadságharc után újra a reformátusoké lett. Barokk stílusú átalakítása és újraboltozása 1789-ben készült el. A templomot védő körítő falat is ekkor építették.

VIA SANCTI MARTINI

Via
Sancti
Martini

Kiadó / Published by:

Szent Márton Európai Kulturális Útvonal Magyarországi Tanácsa
9700 Szombathely, Ősz u. 4.
info@viasanctimartini.eu
www.viasanctimartini.eu/hu

Felelős kiadó / Responsible for publication: Orbán Róbert

Szöveg / Text: Feiszt György

Fotó és grafika / Photo and graphics: Yellow Design

Nyomda /Printed by: Yeloprint

ISBN 978-963-12-5963-6

Készült a Nemzeti Együttműködési Alap támogatásával.

This publication was supported by the National Cooperation Fund.

Szent Márton Európai
Kulturális Útvonal
www.viasanctimartini.eu

Cultural route
of the Council of Europe
Itinéraire culturel
du Conseil de l'Europe

Nemzeti
Együttműködési
Alap